

RS § 465 Remiss av betänkandet Motståndskraft i samhällsviktiga tjänster (SOU 2024:64)

Ärendenummer: RS 2024/2161

Regionstyrelsens beslut

- Ärendet återremitteras och återkommer till regionstyrelsen den 9 januari 2025.

Sammanfattning

Region Gotland välkomnar möjligheten att yttra sig över delbetänkandet SOU 2024:64 "Motståndskraft i samhällsviktiga tjänster". Utredningen föreslår att CER-direktivet införlivas genom en ny lag, lagen om motståndskraft hos kritiska verksamhetsutövare, för att stärka kritiska verksamheters robusthet och motståndskraft.

Region Gotland vill särskilt belysa de ekonomiska och operativa konsekvenserna av förslagen, med fokus på samhällskritiska funktioner som vatten och avlopp (VA), måltidsproduktion, energiförsörjning och transporter. Gotlands geografiska och klimatmässiga förutsättningar innebär oproportionerligt stora utmaningar, vilket kräver särskilt stöd och samverkan på nationell nivå.

Europaparlamentet och rådet antog den 14 december 2022 CER-direktivet, samtidigt som NIS2-direktivet (införlivas januari 2025 för NIS2 och augusti 2025 är förslaget för införlivande av CER-direktivet)

EU:s medlemsstater ska identifiera verksamhetsutövare som erbjuder samhällsviktiga tjänster inom sektorerna energi, transport, bankverksamhet, finansmarknadsinfrastruktur, hälso- och sjukvård, dricksvatten, avloppsvatten, digital infrastruktur, offentlig förvaltning, rymden samt produktion, bearbetning och distribution av livsmedel.

Utredningen ställer krav på att kritiska verksamhetsutövare ska göra en riskbedömning och vidta åtgärder, inklusive bakgrundskontroller, i syfte att stärka motståndskraften, samt rapportera incidenter.

Lagförslaget innehåller vidare bestämmelser om tillsyn och sanktioner samt en ram för samarbete mellan medlemsstaterna.

Lagförslaget ställer krav på att kritiska verksamhetsutövare ska göra en riskbedömning och vidta tekniska, säkerhetsmässiga och organisatoriska åtgärder, inklusive bakgrundskontroller, i syfte att stärka motståndskraften, samt rapportera incidenter. Åtgärderna ska vidtas på grundval av riskbedömningen, utgå från ett allriskperspektiv och vara proportionella i förhållande till risken.

Bedömning

Region Gotland välkomnar utredningens förslag att införliva CER-direktivet genom en ny lag, men ser att konsekvenserna blir betydande för Regionen Gotland på grund av Gotlands insulära läge

Enligt utredningen ska kritiska verksamhetsutövare utan onödigt dröjsmål rapportera incidenter som medför eller kan medföra en betydande störning i tillhandahållandet av samhällsviktiga tjänster. En första rapport ska lämnas inom 24 timmar efter att verksamhetsutövare har fått kännedom om en incident. Region Gotland instämmer i att snabb incidentanmälan är rimlig, men att kravet på betydande störning måste tydliggöras och anpassad till verksamheten och dess beroenden.

Vatten/Avlopp: Region Gotland har en unik utmaning vad gäller vattenförsörjning och avloppshantering, med begränsade vattenresurser och ett känsligt ekosystem. Utredningens förslag om ökade krav på säkerhet och redundans för VA-system är i grunden positiva, men medför betydande investeringskostnader. Gotland är särskilt utsatt för klimatförändringar, vilket gör det nödvändigt att utredningens förslag integrerar långsiktiga klimatanpassningsperspektiv för VA-infrastruktur. Visby som världsarv medför särskilda utmaningar för att skapa ett robust avloppssystem. En modernisering behöver ske med stor hänsyn till historiska lämningar och den unika stadsmiljön. Specialanpassade lösningar och krav på kulturhistorisk hänsyn leder till betydande kostnadsökningar. Visbys läge nära havet och framtida risker för översvämningar ökar kraven på att systemet både ska vara hållbart och motståndskraftigt mot klimatförändringar vilket också driver upp kostnaderna.

Region Gotland ansvarar för måltidsproduktion till skolor, äldreboenden och vårdinrättningar, vilket utgör en samhällskritisk funktion.

Livsmedelssäkerhet: För att öka robustheten krävs investeringar i lokala lager och diversifierade leverantörskedjor. Här behöver särskilda medel avsättas för att säkerställa att även regioner med geografiska utmaningar kan uppfylla kraven.

Energiförsörjning: Förslagen måste beakta vikten av säker energitillgång till storkök och kylsystem. Gotland är beroende av stabil elförsörjning, och vid störningar i elnätet riskeras upprätthållande robusthet. Reservkraft blir därför en viktig nyckelfaktor för regionens samhällskritiska funktioner, vilket är mycket kostnadsdrivande.

Transport: De indragna flygförbindelserna som börjar gälla 2025 och otillräcklig redundans i transportsystemet påverkar både direkt och indirekt flera vitala samhällsfunktioner för regionens samhällskritiska funktioner. För att kunna upprätthålla en robust transportförsörjning krävs det en statlig

inblandning för att återbygga en solid redundans för transporter till och från ön.

Region Gotland vill särskilt lyfta att vi möter oproportionerligt stora utmaningar när det gäller att implementera robusthetsåtgärder. Det krävs tydliga finansieringslösningar från statligt håll för att stötta mindre regioner som Gotland för att ha möjlighet att möta de höjda kraven.

Finansiering: I avsnitt 2.1.7 anges att utredningen ska föreslå finansiering för kostnadsökningar som berör det allmänna. I avsnitt 15.5.6 hänvisar utredningen till finansieringsprincipen, som innebär att nya obligatoriska uppgifter från staten ska finansieras, men konstaterar samtidigt att kostnaderna kan hanteras inom befintliga budgetramar då de inte bedöms vara omfattande.

Region Gotland delar inte denna bedömning. De åtgärder som krävs för att stärka motståndskraften i samhällsviktig infrastruktur medför betydande kostnader som inte ryms inom befintliga budgetramar. Detta är särskilt utmanande med tanke på den ekonomiska press som många kommuner och regioner, inklusive Gotland, redan står inför.

Region Gotland föreslår att en statlig fond inrättas där offentliga kritiska verksamhetsutövare kan ansöka om medel för att säkra sina samhällsviktiga tjänster. Fonden ska vara ett komplement för de fall där annan finansiering, såsom 2:4-anslag, inte är tillräcklig.

Region Gotland ser också ett behov av ökad nationell och statlig samverkan, där staten tar en mer aktiv roll i att samordna insatser för robusta samhällskritiska tjänster som transport och elförsörjning.

Sammanfattningsvis vill Region Gotland framhålla att robusthetskraven enligt utredningen är viktiga och relevanta, men att mindre regioner som Gotland behöver stöd för att kunna möta dessa krav. Region Gotland ser fram emot fortsatt dialog kring hur förslagen kan implementeras på ett rättvist och effektivt sätt.

Ärendets behandling under mötet

Ärendet föredras av Izabelle Bengtsson, beredskapsstrateg, regionstyrelseförvaltningen.

Ordförande yrkar att ärendet återremitteras med motiveringen att underlaget behöver fördjupas samt kompletteras med ett separat yttrande att inge till försvarsdepartementet. Ärendet ska återkomma till regionstyrelsen den 9 januari 2025.

Ordförande ställer proposition på om ärendet ska avgöras idag eller återremitteras och finner att ärendet återremitteras och återkommer till regionstyrelsen den 9 januari 2025.

Beslutsunderlag

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2024-12-09

Skickas till

Försvarsdepartementet